

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

☞ V Ljubljani v sredo 23. novembra 1870. ☞

Gospodarske stvari.

Kako sadna drevesa obvarovati zajčjega zoba.

Priporočajo se razni pripomočki, ki bi varovali mlada drevesca glodanja zajcev.

Pravijo eni, dobro zagraditi drevesa, in zajec ne bode prišel do njih; to je res, pa ni lahko v sedanjih časih les za ograjo kupovati, ker je zelo drag.

Priporočajo zopet drugi živo mejo zasaditi tako gosto, da ne bo mogla nobena žival skozi v vrt ali v drevesnico. Gotovo je to dobro in priporočevanja vredno; al to delo gre le počasi naprej, kajti med tem časom lahko zajec že vsa drevesa oškrba, predno se tako zagosti. Kaj smešno je drug pripovedoval, naj bi zajcem zobé poruvali ali jih pa celó potrebili, to je, vstrelili, to se pa ne vstreza taistim, ki imajo lov v najemu, kajti veliko je ljudi, ki se radi z lovom kratkočasijo.

Bolj pripravno bi znalo biti za tiste, ki ne špogajo kupiti lesa za ograjo in ne zasaditi žive meje, da okoli drevesca in okoli kola 4—6 čevljev visoko koš spletó. Mazanje sadnega drevja z raznimi mazili, v katerih je kaj masti, ni priporočevati; kajti sadno drevje zaradi tega škodo trpi.

Z apnom pobeliti drevesca se tudi priporoča, ko bi se še ilovice in vsemrajene krvi primešalo, ktera se lahko pri mesarju dobí, bode tudi žival nepoškodovano pustila drevje.

Bral sem še en pripomoček, če pomaga, je prav, skusil ga še nisem. Drevesni koli naj se z lesičjo mastjo namažejo, po vrtu, vsaj pri straneh, kodar žival dohaja v vrte, ker ta mast zajcem celó smrdí in strah dela pred lesičjimi zobmi, in jih tako odganja in plaši od drevesnic, ter jih ne oškrba? Obdrži neki svoj duh ta mast, čeravno dežuje ali sneži, ali bodi si vreme kakoršno koli, ne škoduje zaradi duha. Poskušajmo, da ne bi v tej zadevi nepovabljeni gosti sadnim drevesom tolike škode učinili.

Janez Sajè, učitelj.

Letina in nekaj skušenj.

Spod Kuma. Dbc.

Navadno na jesen „Novicam“ dohajajo sporočila o letini od vseh strani; naj se tedaj tudi spod Kuma oglasimo in dodamo še nekaj skušenj za nameček.

Letina*) je pri nas prav prav srednja, tako, da se drži tistega konca, kjer se slaba začenja. Od ozimine nam je le redka pšenica ostala, vse drugo je sneg vzel; če ne bi bili več jarine, kakor je sicer že navada, sejali, bi ne bilo ljudem živeti. Zmes — tukajšnja, to je

*) Po sporočilih, od drugih krajev sprejetih, je blizo po vsej deželi taka.

ajda in jari ječmen, ktera se o začetku rožnika vkup sejete — je še najboljša. Ajda je bila le prašna nekaj vredna, strnišnica pa malo; meseca avgusta je vedno deževalo (pa ne navadno, ampak bile so le škodljive plohe in nalivi), september pa je bil mrzel in vedna burja; mraza ali slane vendar do 12. oktobra ni bilo. Korenstva (ali robine po tukajšnji navadi) je malo in slabo je. Repe bo le tisti kaj imel, kateri jo je zgodaj sejal; strnišnica ni debelejša, ko orehi. Klobase bodo toraj kmalu zrele, al zavolj pomanjkanja masti tudi puste. Krompir bi bil skoraj še najlepši, da bi tako silno ne gnjil. Do avgusta je bil lep in zdrav; al po vednem deževanju gnjuje veliko bolj, ko pretekla leta, da ga marsikteri že zdaj za seme nimajo. Sadja je bilo tu razun sliv še precej veliko, tako da smo si večidel še kaj jabelčnika in hruškovica napravili. Za sadjerejo so se pa tudi nekteri zdramili; tako smo letos spomlad več stotin sadnih — za poskušnjo tudi murbovih — drevesec nasadili. Če bodo drevesca dobro rastla, jih bodo ne mara ljudje rajši tudi zanaprej si požlahnjenih iz drevesnic preskrbeli, kakor slabe divjake napačno cepili. Letos smo prav lepa drevesca od znanega sadjerejca gosp. L. Pintar-ja dobili. Čebelice — uboge čebelice — so nam pa skoraj vse pomrle. Ne bil bi lani mislil, da se bo tje v en dan izrečena prislovica: „veliko rojičev, veliko mrličev“, tako naglo do črke spoznala. Že lanska zima jih je bila mnogo ugonobila. Po 10 do 20 panjev jih je enemu gospodarju pomrlo (se ve, če jih je toliko imel), marsikterim pa kar vsi. V naši fari jih je le kakim 5 ali 6 gospodarjem nekaj ostalo, ktere so pa letos še slabše, kakor lani, da bodo resnično zavolj lakote mogle pomreti. Zakaj so pa lani tako mrle, skoraj ne vem; pri meni saj vem, da niti zavolj lakote niti zavolj mraza. Druzega nisem mogel zapaziti, kakor to, da so si svoje stanovanje silno, nenavadno ponesnažile (kar pa zabraniti nisem mogel) ali ker jim sneg ni izleta pustil, ali ker zavolj slabega vremena niso medú zalotale in se jim je znabiti skisal, da je tako kaka kužna griža jih umorila, Bog zna! — Opomniti je letos še posebno, da je žival pri nas silno huda in požrešna. Polhi so sadju nenavadno veliko škodovali; leverice marsikomu vse orehe odnesle; tako s praznimi lupinami nastlanega še nisem kmalu videl, kakor letos. Ravno tako so miši z žitom grozno udelevala; po kromperjevišču je bilo z drobnimi ostanki kakor z žaganjem posuto; tudi niso nobenemu drugemu sadu prizanesle. Zemlja je tako prevotljena, da se gre do čemu človeku stopinje vsaki trenutek kar globoko udirajo. Ali je še kje tako, ali samo pri nas? Tudi škodljive ptice so bile ravno tako požrešne.

Zdaj še nekaj skušenj.

Po navodu „Novic“ smo že nekaj let poskušali zelne sadike saditi, da se namreč napravijo na zel-

niku najpred jamice, se s sekretovno napolnijo, ter zasujejo in potem blizo zraven sadike sadijo. Prav lepo se res sadike ponašajo in glave velike ko merniki naredijo. Al redko se mora saditi in pa krepke sadike; iz premladih, slabotnih sadik nam ni nikoli lepo zelje zrastle. Al kdo bo to našim gospodinjam dopovedal? Vedno imajo deset izgovorov, kako kmalu ga bodo izredile itd. in vse dopovedovanje je zastoj. Pri meni se je bilo neko leto primerilo, da nam je mramor polovico sadik pokončal, in — ta je več dopovedal, ko jaz. Res je bilo tisto leto zelje redko, ali kad je bila bolj polna, ko drugo leto. Takrat nas je sicer učil redko saditi, al sicer nam ta mrčes že nekaj let dokaj škode dela; ni le nobenega pomočka zoper njega? Lovili smo ga sicer v lonce; al godilo se nam je ko aposteljnom, da nismo nič vjeli.

Se moram opomniti, da letos je bilo pri nas vse polno — in sicer dolgo časa — tistih znanih belih metuljev, gosenic pa vendar ni bilo. Zakaj ne? Konoplje imamo, odkar so bile nasvetovane, vselej v zelniku, ali kedar so gosenice drugod zelje žrle, so ga tudi pri nas. Zakaj? Morajo znabiti za to kake posebne konoplje biti?

Poznate kaj angleško, velikansko repo? (englische Riesenfuttermühe). Naznanjal jo je letos neki Prus in potem še nekdo drugi na Dunaji po „Praktischen Landwirth-u“. (Pa pri kupovanju semena je treba malo paziti, ker prodajalci so „omnis generis muscorum“. Mene je bil Prus že dobro z miljo namazal, da me še obril ni, mi je le to pomagalo, da brez semena Prusu lista z denarji nisem zaupal, „mit Postnachnahme“ pa Prusija Avstriji ne zaupa. Tirjal pa je nesnaga za 1 funt semena 4 gold.; iz Beča sem ga dobil pa za 1 gold. 20 kr. Kmalu bi bil rekel: 300 medvedov, pa nič kleti!) Naj povem tedaj, kar od te repe vem. Podobe je podolgovate; tirja toplo, vlažno in globoko publico; v 14 tednih dozori in tehtá po 10, 12, celó tudi 15 funtov. Pri nas je bila letos pač lepa, pa tako debela vendar ne, le do polovice naznanjene teže smo jo pripravili. Toda sejali smo jo prepozno, tudi pregosta je bila, ker tirja za 1 čevlj prostora in letos sicer ni bila pri nas letina za repo. Gotovo je pa tudi, da raste bolj počasno, kakor naša navadna. Perje je podobno perju podzemeljskih kolerab (koravd bi rekli pri nas). Za kuho je prav mehka in veliko bolj sladka, kakor naša, tudi brez vseh tistih nitek in štren, kakor jih ima navadna, bela koleraba. Hvalijo jo posebno, da do spomladi puhla ne rata in da je za rejo in molžo boljša kakor naša domača. Če je to res, je vredna, da se seje, če tudi tako debela ne raste. Da bi se pa le sčasoma ne zvrгла, kakor se je pri nas na pr. res od začetka velikanski koren, ki je pa zdaj le še malo dalji, sicer pa čisto navaden postal.

Poslednjič še nekaj od krompirja. Sadili smo ga kakih osem raznih sort — zgodnjega in poznega — po Gülich-ovem navodu, le nekoliko bolj gosto, namreč na prostor 3 čevljev širskosti in 12 čevljev dolgosti smo vsadili 6 krompirjev, namesti 4. Rastel je res lepo košato — iz vsakega semena je bil cel grm. Krompirja je bilo jesen pod slamo kakih 6—7 debelih, kakih 9—11 srednjih, drugi drobnejši; vsega vkup od 25 do 35 krompirjev in še tudi več. Tehtal je iz 6 grobov 18 funtov; tedaj bi bil pridelek celega orala znašal 280 do 300 centov, namesti 100 do 120 centov navadnega sajenja. Kopati ga je posebno prijetno — če ga je gledati še prijetniši, ne vem, ker nisem obojega poskušal — drugega ni treba, kakor krtine odgrniti (grobi so zeló krtovim gričkom podobni) in ves krompir leži v okrožji kakor na krožniku. Dela je, kedar se sadi, pač več; al s tem je pa tudi dodelano, ker

ga ni treba ne okopavati, ne osipati; le popleve se, kedar kaka zel zraste.

Sklenivši še opomnim, da tisti Amerikan, ki je učil s krompirjem vred tudi grahovko in grah pridelovati, je menda blagovolil se z nami malo ponorčevati. Verjeli mu sicer nismo veliko več, kakor nič, pa vendar smo vtaknili v kakih 20 krompirjevih zrn raznega graha in zrastle — kaj je? Krompirjevka po navadi, grahovka po navadi zraven krompirjevke, le bolj tanka in šibka je bila kakor je navadno, kedar se grah sam sadi. Ko bi Amerikanec to čital, bi se težko če ne naši lahkovernosti muzal! Sadili smo to mešanico res pozno — sredi julija — pa ker je krompir še lep zrastle, bila bi gotovo krompirjeva grahovka še lože. Naj pristavim še, da tako pozno sajeni krompir (sadili smo ga več ko omenjenih 20 zrn) nam do zdaj ni gnjil.

Politične stvari.

Adresna debata v deželnem zboru kranjskem

30. avgusta 1870. leta.

Dr. Zarnikov govor dalje.

Da imajo tabori gotovo važnost, kaže to, da so protivniki skušali tabor napraviti proti zedinjenju Slovencev v Celji, a kakor so videli, da bode mnogo slovenskega naroda tje prihromelo glasovat za „Slovenijo“, zdelo se jim je čisto soparno in vmaknili so se v klosterski vrt. (Veselost.) Tamkaj so res protivniki zoper zedinjeno Slovenijo glasovali ali brez nazočega slovenskega naroda. (Dežman: sej so bili Slovenci tam!) Pa kakošni!! Ako bi le nekteri tabori zoper zedinjeno Slovenijo glasovali, polagala bi se na to strašna važnost. O tem en sam prigodek. Štajerski zbor v svoji večini je tudi govoril o „Taborschwindel“, kakor vsi ljubeznjivi naši protivniki. Gosp. Lenček je imel od svojih volilcev naročeno, naj se poteza za to, da se bode most čez Savo napravil. Al kakor hitro je deželni odbor izvedel, da se je na Sevniskem taboru zavrgla dotična resolucija, izrekoma, da ni treba mosta delati čez Savo, brž je na kratko odgovoril: Sevniski tabor je sklenil, da ni treba tega mosta, in proti volji naroda se vendar ne more most delati! (Veliki smeh.) Da se je bila takrat ta resolucija sklenila, vzrok je ta, ker je ljudstvo mislilo, da bode moralo vse doneske dati. Tù se je taborski sklep uvaževal; kedar pa kaj pride na korist našega naroda, takrat je pa vse samo „Taborschwindel!“ (Veliki smeh.) Da tabori niso „Schwindel“, kažejo nam vse v pravem pomenu svobodne ustavne države, posebno pa Angleška. Vsako važno, v bitstveno življenje naroda segajoče pitanje, predno se v parlamentu konečno reši, obravnjuje se poprej po celi Britaniji na ogromnih taborih; in še le ko se je javno mnenje za to ali ono rešitev izjavilo, začenjajo se potem debate o dotičnem vprašanji v parlamentu. Spominjam le na velikanske „reform-meetings“ pred popravljjenjem volilnega reda in na „meetings“ zastran odprave državne cerkve na Irskem. Vsemu svetu je znano, da vsa slava in vse imé sedanjega ministra trgovine, Johna Bright-a, izvira le izključivo iz tega, da je prvi taborski govornik velike Britanije. Mi Slovenci smo se zastran svojega najvažnejšega vprašanja na tanko angleškega usus-a držali, da smo namreč „zedinjeno Slovenijo“ temeljito na taborih razpravljali in javno mnenje celega naroda za to idejo pridobili, potem jo pa še le v zboru na dnevni red postavili. — Rečem dalje, da je Avstriji „zedinjenje Slovenije“ tako treba, da, ako bi ne bilo že tacega javnega mnenja pri nas za to, morala bi nalašč Avstrija emiserje pošiljati, da bi naš narod za zedinjeno